

Bon Bini

Jaargang 2 - Nr. 2
Winter 2019/2020

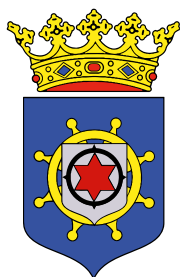
Bonaire

Nederlands zonnigste gemeente

**Samen tegen
wegwerpplastic**

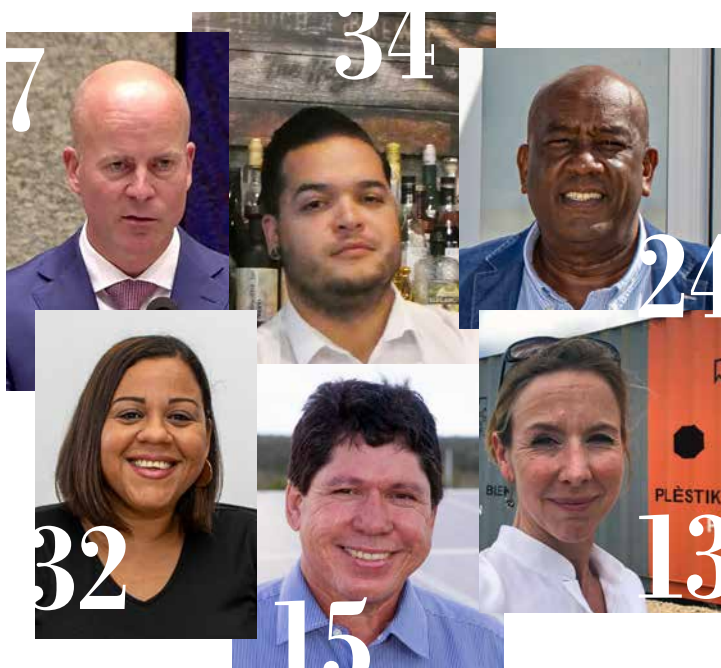
- Op Bonaire gebeuren goede dingen
- 500 sociale huurwoningen erbij
- Impuls voor jongerenbeleid
- Masterplan 2030 in de maak
- WEB gaat voor duurzaam
- Cocktails als hogere kunst

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Inhoud

- 3 Positieve vibe
- 4 BC gooit luiken bestuurskantoor open
- 6 Van, door en voor ons allemaal
- 7 Knops: Op Bonaire gebeuren goede dingen
- 8 Bonairianen stippelen hun toekomst uit
- 10 Declaration on Oceans getekend
- 12 Samen strijden voor een plasticvrij Bonaire
- 15 WEB investeert in duurzaamheid
- 20 Centraal Dialoog serieus nemen
- 22 500 nieuwe sociale huurwoningen
- 23 Nieuwe regels maken woningmarkt eerlijker
- 24 Bonaire staat op een kruispunt
- 26 Overeenkomst 'Gezond en wel' ondertekend
- 28 Impuls voor jongerenbeleid
- 29 Veiliger door nieuwe verkeersregels
- 30 Nationale ombudsman: Oog voor ouderen
- 32 Elke dag leren
- 34 Cocktails als hogere kunst

Colofon

Bon Bini Bonaire is een uitgave van het Kabinet van de Gezaghebber, verschijnt halfjaarlijks en is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in Bonaire en zijn inwoners.

Realisatie: ADCaribbean BV (info@adcaribbean.nl).

Aan deze uitgave werkten mee: Casper Douma, Mona-Lisa Domacassé, Deedee Seintje, Skyview Bonaire, Nico van der Ven, Ivan Wilson, Imarisha Hagens, René Zwart, Tourism Corporation Bonaire en de afdeling Communicatie van het openbaar lichaam Bonaire.

Vormgeving en druk: Printweb Media BV

Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Het is niet toegestaan artikelen of delen daarvan en foto's over te nemen zonder schriftelijke toestemming van de auteur/fotograaf.

Kabinet van de Gezaghebber

Plasa Reina Wilhelmina 1,
Kralendijk - Bonaire,
Caribisch Nederland (www.bonairegov.nl).

Positieve vibe

De zorgen die ik een jaar geleden had hebben plaatsgemaakt voor uitdagingen die geen energie kosten, maar juist energie geven. Na een periode van elkaar opvolgende bestuurswisselingen hebben de verkiezingen van maart de gewenste bestuurlijke stabiliteit gebracht. Na de voorheen soms moeizame relatie met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is er nu sprake van constructieve samenwerking die zich ook uitstrekt tot de vakdepartementen die op hun beleidsterrein medeverantwoordelijkheid dragen voor het wel en wee van de Bonairianen.

Het herstelde vertrouwen heeft inmiddels een aardige reeks concrete resultaten opgeleverd zoals overeenkomsten over de afbouw van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (goed voor het koraal!), het betaalbaar houden van drinkwater, de aanleg van wegen rond scholen, het uitbreiden en toegankelijk maken van kinderopvang, de bouw van vijfhonderd sociale huurwoningen en een preventieakkoord om Bonaire gezonder te maken. Een belangrijke doorbraak is ook de vaststelling van een ijkpunt voor een sociaal minimum en de stappen die staatssecretaris Tamara van Ark van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zet om de armoede op ons eiland terug te dringen.

Wat mij nog blijer maakt is dat de stemming in de samenleving, onder burgers, ondernemers, organisaties, stichtingen en verenigingen in de goede richting opschuift. Ik merk dat het besluit van het Bestuurscollege om de gemeenschap uit te nodigen input te leveren voor het collegeprogramma goed is gevallen. We ontvingen meer dan honderd bijdragen. Nog veel meer enthousiasme maakte de uitnodiging los mee te denken en mee te praten over het Masterplan 2030 waarin komt te staan hoe wij willen dat Bonaire er over tien jaar uitziet.

Het doet mij goed dat de mensen in beweging komen. Van zichzelf is de Bonairiaan een beetje afwachtend. Terwijl we barsten van de talenten en een groot arsenaal aan vaklieden en goed opgeleide young professionals hebben. We hebben echter de neiging het initiatief te makkelijk uit handen te geven. Daardoor blijft onderbelicht dat wij tot veel meer in staat zijn dan we zelf denken. Zeker als we onze energie richten op gemeenschappelijke doelen en minder op wat ons verdeelt. Ik proef op straat een grote bereidheid mee te helpen aan een Bonaire waar welvaart en welzijn in balans zijn en vooruitgang hand in hand gaat met het behoud van onze identiteit, cultuur, natuurlijke rijkdommen en typisch Bonairiaanse tradities.

Bonaire is een klein eiland: laten we de positieve vibe vasthouden, de krachten bundelen en schouder aan schouder werken aan het verbeteren van het leefklimaat voor iedereen. Samen staan we sterker. Een goed voorbeeld is de nieuw leven ingeblazen Centraal Dialoog waar werkgevers, vakbonden en de overheid elkaar vanuit de eigen verantwoordelijkheid vinden in het dienen van het algemeen belang.

Zo staan er in deze editie van Bon Bini Bonaire meer artikelen die duidelijk maken dat er, om met de woorden van minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Raymond Knops te spreken, 'goede dingen gebeuren op Bonaire'. Ik wens u veel leesplezier.

Edison Rijna
Gezaghebber van Bonaire

Gezaghebber Edison Rijna met de in april aangetreden gedeputeerden Nina den Heyer, Elvis Tjin Asjoe en James Kroon.

BC gooit luiken bestuurskantoor open

Van ongestoorde wittebroodsweken is voor het in april aangetreden Bestuurscollege weinig terechtgekomen. Het werd vrijwel meteen geconfronteerd met een aantal urgente kwesties die snel handelen vereisten, onder meer om te voorkomen dat het eiland zonder brandstof kwam te zitten en de haven op slot moest.

Nu de fase van brandjes blussen voorbij is ontstaat er, naast de lopende dossiers, ruimte om uitvoering te geven aan de beloofde

bestuurlijke vernieuwing. Onderdeel daarvan is het vergroten van de transparantie en in het verlengde daarvan het verbeteren van de

communicatie met de Eilandsraad en het publiek. Met andere woorden: de luiken van het bestuurskantoor gaan wijd open.

In een zogeheten Raadsinformatiebrief maakten gezaghebber Edison Rijna en de gedeputeerden Nina den Heyer, James Kroon en Elvis Tjin Asjoe duidelijk welke be-

stuursstijl van het Bestuurscollege mag worden verwacht.

Uitdagingen

„Ons eiland staat voor grote uitdagingen zoals het bestrijden van de armoede, het op orde brengen van het voorzieningen-niveau voor kwetsbare groepen zoals kinderen, ouderen en gehandicapten, het upgraden van de infrastructuur waaronder de wegen, de haven en het vliegveld, het bevorderen van duurzame economische ontwikkeling en - last but not least - het beschermen van onze cultuur, normen en waarden en natuurlijke rijkdommen.“

De partijen MPB en UPB hebben op 3 april 2019 - twee weken na de verkiezingen - hun intenties vastgelegd in een onderling coalitieakkoord. Leidend is de ambitie van beide partijen de leefkwaliteit voor alle inwoners van Bonaire merkbaar te verbeteren op basis van deugdelijk, daadkrachtig en stabiel bestuur met de kenmerken integriteit, effectiviteit, efficiency, resultaatgerichtheid, transparantie en samenwerking. Reden waarom de partijen in het coalitieakkoord hun commitment hebben herbevestigd met het in november gesloten Bestuursakkoord waarin samenwerkingsdoelen met de ministeries zijn vastgelegd.

Collegiaal bestuur

„Het is de overtuiging van het Bestuurscollege dat samenwerking bepalend is voor een succesvolle aanpak van de genoemde uitdagingen, met de armoedebestrijding voorop. Om die reden hebben de gedeputeerden onder voorzitterschap van de gezaghebber gekozen voor het model van collegiaal bestuur. Ieder draagt zorg voor zijn/haar eigen taken, maar de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het stimule-

ren van welvaart en welzijn loopt als een rode draad dwars door alle portefeuilles. Het dienen van het algemeen belang is de verbindende factor binnen het Bestuurscollege.“

Eilandsraad

Het consensusmodel beperkt zich, als het aan het Bestuurscollege ligt, niet tot het bestuurskantoor. „Voor beleid wordt nadrukkelijk een zo breed mogelijk draagvlak gezocht in de Eilandsraad, ten slotte de gekozen volksvertegenwoordiging. In ons duale systeem wordt beleid voorbereid en uitgevoerd door het Bestuurscollege, maar heeft de Eilandsraad de beslissende stem. Een constructief-kritische Eilandsraad kan in belangrijke mate bijdragen aan de kwaliteit van het beleid. Het Bestuurscollege stelt zich dan ook nadrukkelijk open voor initiatieven vanuit de Eilandsraad, of deze nu van de coalitiepartijen of de oppositie komen.“

Samenleving

Het is de wens van het Bestuurscollege tevens de samenleving door middel van actieve participatie nauwer bij het beleid te betrekken. „Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat de bevolking weinig vertrouwen heeft in lokale bestuurders en politici. Dat moeten wij ons allen aantrekken. Integriteit, transparantie, stabiliteit en nakomen van afspraken helpen het vertrouwen terug te winnen. De wijze waarop het bestuursprogramma (als concrete uitwerking van het coalitieakkoord) tot stand is gekomen, kan als een eerste stap worden gezien. Meer dan honderd burgers en organisaties hebben zeer nuttige input geleverd. Het resultaat is een bestuursprogramma voor de periode 2019-2023 dat de richting aangeeft naar een beter Bonaire. Dezelfde aanpak kiezen

wij voor het Masterplan Bonaire 2030. Wij hopen op inbreng van burgers, organisaties, ondernemers en (alle) politieke partijen.“

Ministeries

Het tempo van en de mate waarin achterstanden kunnen worden aangepakt wordt mede bepaald in Den Haag. „Het Bestuursakkoord dat onder het vorige Bestuurscollege tot stand is gekomen en door een ruime meerderheid in de Eilandsraad is geaccordeerd vormt een stevig fundament voor een betere samenwerking tussen het OLB en de ministeries. Het werken met gezamenlijke stuurgroepen blijkt zeer effectief en heeft reeds tot concrete resultaten geleid, onder meer op het gebied van het betaalbaar houden van water, de bouw van sociale woningen, het opknappen en aanleggen van wegen, kinderopvang etc. De bereidheid van ministeries tot het doen van forse investeringen ten gunste van de Bonairiaanse samenleving onderstreept dat het vertrouwen in het bestuur van het OLB is hersteld.“

Samen sterker

„Bonaire is een klein eiland met grote uitdagingen. Samen staan we sterker. Werkgevers en vakbonden geven het goede voorbeeld: in de Centraal Dialoog slagen zij erin meningsverschillen te overbruggen omdat zij het belang van de samenleving voor ogen hebben. Vandaar onze oproep de focus minder te leggen op wat ons verdeelt en meer op wat ons als bestuurders en politici verbindt: het dienen van het algemeen belang. Niet tegen, maar met elkaar! Dat is de bestuursstijl die ons inziens past bij een beter Bonaire voor ons allemaal“, aldus het Bestuurscollege.

Bestuursprogramma 2019-2023: 'Van, door en voor ons allemaal'

Samenwerken en verbinden zijn de kenmerken van de bestuursstijl waarvoor het in april aangetreden Bestuurscollege heeft gekozen. Door gezamenlijk de schouders er onder te zetten en al het op het eiland aanwezige talent te mobiliseren kan de welvaart en vooral het welzijn op Bonaire de komende jaren een belangrijke impuls worden gegeven, is de overtuiging van de coalitiepartijen MPB en UPB.

Een eerste concreet voorbeeld is de bijzondere wijze waarop het bestuursprogramma voor de periode 2019-2023 tot stand is gekomen. De titel van het 46 pagina's tellende document maakt duidelijk wat de intenties zijn van het Bestuurscollege: Van ons allemaal, door ons allemaal en voor ons allemaal.

Inbreng

„Het bestuursprogramma is gemaakt met en voor de gehele Bonairiaanse samenleving“, aldus gezaghebber Edison Rijna. Burgers, ondernemers en organisa-

ties gaven massaal gehoor aan de uitnodiging van het Bestuurscollege te laten weten wat zij belangrijk vinden voor een positieve ontwikkeling van Bonaire.

„Wij zijn blij verrast door het grote aantal inzendingen en de kwaliteit ervan. Dat bracht ons echter ook in de problemen. We hadden het bestuursprogramma graag op de honderdste dag na de beëdiging van de nieuwe gedeputeerden gepresenteerd, maar wij wilden zorgvuldig met de ingezonden ideeën omgaan. Vrijwel alle inzendingen zijn op de

een of andere manier in het bestuursprogramma verwerkt.“ De inhoud is overzichtelijk verdeeld over zes hoofdstukken: sociaaleconomische ontwikkeling, kansen voor iedereen door vorming, duurzame economische ontwikkeling, goed onderhouden, duurzame, kwalitatieve en veilige infrastructuur, behoorlijk bestuur en een goed functionerend overheidsapparaat en financiële onderbouwing, middelen en haalbaarheid.

Realistisch

Rijna: „Het is een realistisch programma. De gedeputeerden hebben zich niet laten verleiden tot het doen van allerlei beloften die moeilijk waar te maken zijn. Tegelijkertijd is het toch ook een heel ambitieus programma waarmee het gehele Bestuurscollege zichzelf een flinke opdracht geeft. Dat gekozen is voor collegiaal bestuur zie je terug: er is sprake van een samenhang tussen alle onderdelen en een gezamenlijk doel: het leven er voor alle Bonairianen en de generaties die na ons komen beter op te maken.“

Het bestuursprogramma legt ook verbindingen met het in november met het Rijk gesloten Bestuursakkoord. „De twee documenten versterken elkaar. Je zou kunnen zeggen dat het bestuursprogramma van het Bestuurscollege de vertaling van het Bestuursakkoord is naar wat ons als samenleving dagelijks bezighoudt. Het bestuursprogramma is dan ook goed ontvangen, zowel door burgers als ondernemers en organisaties.“

Gezaghebber Edison Rijna bood het bestuursprogramma via interim-griffier Gina Rollan aan de Eilandsraad aan.

„De mensen op Bonaire gaan merken dat het hen beter gaat“, aldus inmiddels minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Raymond Knops.

Op Bonaire gebeuren goede dingen

„Op Bonaire gebeuren goede dingen“, benadrukte (toen nog) staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Raymond Knops tijdens het debat in de Tweede Kamer over de begrotingen Koninkrijksrelaties en het BES-fonds.

De bewindsman constateerde dat er na de verkiezingen op Bonaire sprake is van een positieve beweging. „Het is mooi te zien dat gedeputeerde Tjin Asjoe aanwezig is. Hij behoort tot de categorie bestuurders met wie het goed samenwerken is. Dat is fijn, want ik had het zojuist over tegenkrachten die er zijn. Dat is heel vervelend, zeker als je voor het algemeen belang staat. Maar als je de notie hebt dat je beiden voor het algemeen belang staat kun je veel beter tot zaken komen.“

Bestuursakkoord

Knops verklaarde dat hij een jaar geleden kritischer was over Bo-

naire. „Toen stonden we aan de vooravond van het Bestuursakkoord. We zijn met steun van een hele grote meerderheid in de Eilandsraad tot dat akkoord gekomen. Dat wordt nu uitgerold. Vanaf deze plek wil ik het Bestuurscollege, maar ook de programmamanager en alle andere betrokkenen danken voor hun inzet. Ik vind echt dat daar goede dingen gebeuren.

Resultaten komen vaak met vertraging los, maar dat gaat echt gebeuren. Dat komt doordat we overeenstemming hebben over de prioriteiten. Er is een nieuw Bestuurscollege gevormd. Dat heeft

er ook nog een collegeprogramma aan toegevoegd, met een aantal eigen accenten. Dat geheel zal ertoe leiden dat de mensen op Bonaire gaan merken dat het hen beter gaat.“

Resultaat

Knops ging ook in op een suggestie van het Kamerlid Machiel de Graaf (PVV) om in te grijpen op Bonaire: „Dat is helemaal niet aan de orde: we gaan niet ingrijpen op Bonaire. Waarom niet? Omdat daar goede dingen gebeuren. Ik heb me wel zorgen gemaakt over de situatie en over het feit dat er te weinig gebeurde, maar er gebeurt nu heel veel. Er is vooruitgang op het gebied van financieel beheer, de organisatie wordt gereorganiseerd en er worden nieuwe mensen aan toegevoegd. Dat gaat resultaat opleveren; daar ben ik van overtuigd.“

Vrijwel alle aan het debat deelnemende Kamerleden vroegen aandacht voor de armoede die is toegenomen sinds Bonaire in 2010 een bijzondere gemeente is. Een veel naar voren gebrachte mogelijkheid om de hoge kosten van levensonderhoud terug te dringen is het stimuleren van lokale landbouw waarmee bovendien nieuwe banen worden geschapen. André Bosman (VVD) vroeg aandacht voor de infrastructuur, Nevin Özütok (GroenLinks) wil dat de verschillen in sociale voorzieningen met Europees Nederland worden weggenomen, Chris van Dam (CDA) haalde het rapport aan van Nationale ombudsman Reinier van Zutphen over de situatie van ouderen, Antje Diertens (D66) wil steun voor het Blue Destination-concept en Stieneke van der Graaf (ChristenUnie) pleitte voor bescherming van kinderrechten.

Bonairianen stippelen hun toekomst uit

Ruim tweehonderd Bonairianen hebben deelgenomen aan de Kickoff Masterplan 2030 Conference. De deelnemers kregen op de eerste dag inspirerende verhalen te horen van lokale, regionale en internationale sprekers, waarna ze op de tweede en derde dag aan de hand van thema's in werkgroepen in discussie gingen over de vraag hoe de Bonairiaanse samenleving er in 2030 moet uitzien.

De bijeenkomst werd afgetrapt door de leden van het Bestuurscollege. „In mijn ideale Bonaire gaat welzijn boven welvaart“, aldus gezaghebber Edison Rijna. „Economische welvaart zie ik niet als een doel, maar als een middel om het welzijn te verhogen. Ik ben ondernemer geweest dus ik weet dat geld verdienen nodig is om bijvoorbeeld je personeel en jezelf loon te kunnen betalen. Dat geldt ook voor ons als samenleving: je moet met elkaar voldoende verdienen om onderwijs, gezondheidszorg, de wegen etc. te

kunnen betalen. Dat is nu eenmaal de realiteit. Rijkdom zit hem echter niet alleen in geld, maar vooral in hoe we met elkaar en ons eiland omgaan.“

Beter leven

Gedeputeerde Nina den Heyer vertelde dat het onder meer haar droom is dat Bonaire in 2030 „een eiland is waar we met respect, oprechtheid en eerlijkheid met elkaar samenleven, waar niemand wordt buitengesloten en waar degenen die iets komen halen ook iets van gelijke waarde

komen brengen. Een Bonaire waar we op basis van dialoog elkaar tot grote hoogten weten te pushen zodat we allemaal een beter leven krijgen.“

Gedeputeerde James Kroon ziet graag dat zijn ambitie het achterstallig onderhoud aan het wegenet aan te pakken een plek krijgt in het masterplan. Hetzelfde geldt voor het fietspadenplan. „Bonaire richt zich op duurzame ontwikkeling. Fietsen biedt een groen en gezond alternatief; het kan leiden tot minder autoverkeer, trekt natuurtoerisme aan en draagt bij aan meer lichaamsbeweging en daarmee een gezonde levensstijl.“

Gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe hield het publiek enkele uitspraken voor van wijlen minister-president Miguel Pourier: „Hij zei onder andere 'Wij zoeken naar de balans tussen duurzame economische groei en cultuur- en natuurbeheer', 'Wij besturen voor de volgende generaties en niet voor de volgende bestuursperiode' en 'Wij dienen orde op zaken te stellen, dan heb je geen hulp nodig en heeft niemand je iets te vertellen'. Het is mijn droom richting 2030 dat we deze drie zinnen realiteit kunnen maken.“

Netwerk

In de marge van de conferentie werd bekendgemaakt dat Bonaire zich heeft aangesloten bij het wereldwijde, door de Verenigde Naties geïnitieerde netwerk van eilanden die niet alleen zelf zo

Na enkele inspirerende lezingen te hebben gehoord werden de deelnemers aan de conferentie aan het werk gezet om bouwstenen aan te dragen voor het te ontwikkelen Masterplan 2030.

snel mogelijk willen voldoen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN, maar ook een voorbeeld zijn voor andere (ei)landen.

Het zogeheten Local2030 Islands Network werd in september gelanceerd tijdens de VN-Klimaatop in New York. „Het Local2030 Islands Network is een platform met twee belangrijke doelen: het ondersteunt eilanden bij het ontwikkelen van hun oplossingen voor het implementeren van de sustainable development goals van de Verenigde Naties en het stelt hen in staat samen te werken met andere partners om het proces van invoering te versnellen“, aldus directeur Kate Brown van Global Island Partnership en voor- aanstaand lid van het Local2030 Network.

„Eilanden staan aan de frontlinie van klimaatverandering en kunnen als laboratoria voor innovatie leidend zijn in het ontwikkelen van oplossingen die wereldwijd kunnen worden toegepast. Daarom zijn we heel blij dat Bonaire partner wordt in het netwerk om ideeën en oplossingen te delen met en te leren van andere eilanden die reeds lid zijn van het netwerk.“

Gezaghebber Rijna: „Zonder dat we er dat stempel op hebben geplakt heeft Bonaire in een heel vroeg stadium het belang en de urgentie ingezien van duurzaamheid. Veertig jaar geleden al - toen niemand het nog over duurzaamheid had - hebben wij de wateren rond het eiland tot beschermd park gemaakt. Gelukkig zijn er steeds meer eilanden en landen die de noodzaak van verduurzaming inzien. Als lid van het Local2030 Network wordt het gemakkelijker om best practices met elkaar te delen en gezamenlijk oplossingen te ontwikkelen voor de uitdagingen die onder meer als gevolg van de klimaatverandering op ons afkomen. Het lidmaatschap gaat ons helpen bij het vinden van de balans tussen economische ontwikkeling en behoud van de kernwaarden van onze samenleving zoals cultuur, natuur en milieu.“

Certificering

Er was meer nieuws: experts van de Green Destinations Foundation gaan Bonaire helpen bij de ontwikkeling van een certificeringsprogramma om te meten in welke mate het eiland voldoet aan de voorwaarden zich Blue Destination te mogen noemen. Gedeputeerde Tjin Asjoe tekende daartoe

een Memorandum of Understanding met de lokale vertegenwoordiger van Green Destinations, Gerjanne Voortman.

Het Blue Destination-concept moet van Bonaire een duurzame samenleving maken waar welvaart en welzijn in balans zijn, dat wil zeggen: het stimuleren van economische vooruitgang met behoud van de eigen identiteit, cultuur, natuur, milieu en welbevinden van de bevolking.

Het te ontwikkelen certificeringsprogramma kan behalve de lokale overheid ook organisaties en bedrijven helpen bepalen in welke mate zij nu reeds aan de voorwaarden van het Blue Destination-concept voldoen zodat zij gerichte maatregelen kunnen nemen om duurzaamheidsdoelen te bereiken. Green Destinations heeft daarvoor normen gedefinieerd die wereldwijd worden toegepast. Deze zullen worden vertaald naar de Bonairiaanse omstandigheden en ambities.

„Een certificeringsprogramma is een welkom hulpmiddel. Het maakt inzichtelijk wat we met zijn allen nog moeten doen om de eerste Blue Destination ter wereld te worden. Als het zo ver is kunnen wij dankzij het certificeringsproces bovendien bewijzen dat we dat ook daadwerkelijk zijn“, aldus Tjin Asjoe.

Het Blue Destination-concept is een initiatief van het toeristenbureau, natuurorganisatie Stinapa, de Kamer van Koophandel en Bonhata en wordt gesteund door het openbaar lichaam. Green Destinations leidt als stichting zonder winstoogmerk een wereldwijd partnerschap van expertorganisaties, bedrijven en academische instellingen die voor het bevorderen van duurzaam toerisme staan.

Gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe tekende in Brussel namens Bonaire de 'Declaration on Oceans'. Links minister-president van Curaçao Eugene Rhuggenaath die dit jaar het voorzitterschap van de OCTA bekleedt.

Bonaire achter Declaration on Oceans

Bonaire heeft zich met de ondertekening van een Declaration on Oceans achter het internationale beleid geschaard om oceanen en zeeën te beschermen. Dat gebeurde tijdens de conferentie 'From the Poles to the Tropics, OCT's Blue Landscape' van de Association of the Overseas Countries and Territories of the European Union (de OCTA) in Brussel.

Het doel van de Declaration on Oceans is de internationale gemeenschap te doordringen van de economische en maatschappelijke waarde van oceanen en zeeën en de noodzaak deze beter te beschermen. De gemaakte afspraken sluiten goed aan bij het Blue Destination-concept van Bonaire en maatregelen die het openbaar lichaam al heeft genomen of in

voorbereiding heeft zoals het verbod op wegwerpplastic.

Impact

De ondertekenaars van de Declaration on Oceans zijn eilanden en gebieden overzee die voormalig kolonie zijn van de EU-lidstaten Frankrijk, Groot-Brittannië, Denemarken en Nederland. Zij zijn zelf geen lid van de Europese Unie,

maar hebben wel een samenwerkingsrelatie met de EU. Als 'LGO' kunnen ze in beperkte mate een beroep doen op Europese fondsen.

Namens het openbaar lichaam Bonaire tekende gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe. „De stappen die wij als Bonaire zetten zijn belangrijk en daar moeten wij vooral mee doorgaan, maar de impact van wat wij als klein eiland doen is op de wereldschaal natuurlijk gering. Verreweg het meeste plastic dat op onze kust aanspoelt is uit andere landen afkomstig. Daarom is het zo goed dat wij in

Brussel met een groot aantal andere landen afspraken hebben gemaakt om ons gezamenlijk in te zetten voor het gezonder maken van de oceanen." Tot de medeondertekenaars behoorden ook de zustereilanden Curaçao, Aruba, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba.

Ambitie

Op verzoek van de OCTA gaf gezaghebber Edison Rijna tijdens de conferentie een presentatie van de ambitie van Bonaire de eerste Blue Destination in de wereld te worden, een duurzame samenleving waarin economische welvaart niet het doel is, maar een middel om het welzijn van de bevolking te verhogen en voor toekomstige generaties te behouden. Het verantwoord omgaan met het milieu en natuurlijke rijkdommen is een van de onderdelen van het Blue Destination-concept.

Gezaghebber Rijna vertelde zijn gehoor dat Bonaire een eind op weg is door al heel lang geleden te begrijpen dat het zuinig moet zijn op de leefbaarheid van het eiland. Zo werden de unieke koraalriffen rond het eiland reeds in 1979 tot beschermd nationaal park verklaard. Inmiddels draait de economie voor meer dan dertig procent op zonne- en windenergie, wordt er gewerkt aan het verduurzamen van het toerisme, begint het AlgaeParc vorm te krijgen en wordt een verbod op wegwerpplastic voorbereid.

Samenwerking

De gezaghebber benadrukte het belang van samenwerking tussen de overheid, non-gouvernementele organisaties en het bedrijfsleven. Ook wees hij er op dat het Blue Destination-concept zoals Bonaire dat heeft ontwikkeld naadloos aansluit bij de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen - de zogeheten sustainable deve-

lopment goals - die de Verenigde Naties hebben vastgesteld en waarvan bijvoorbeeld ook het terugdringen van de armoede deel uitmaakt.

Na afloop van de presentatie kreeg de Bonairiaanse delegatie van alle kanten complimenten voor de voorbeeldrol die Bonaire voor andere overheden vervult door als klein eiland het voortouw te nemen een bijdrage te leveren

aan het leefbaar houden van de aarde. Veel aanwezigen maakten duidelijk behoefte te hebben aan meer informatie over de Bonairiaanse aanpak. Zij kregen niet alleen uitleg, maar ook een uitnodiging Bonaire te bezoeken om met eigen ogen te zien hoe gewerkt wordt aan het in balans brengen van economische vooruitgang en het behoud van natuur en cultuur." ●

Caribisch Nederland op Europese agenda

Na de twee werkbezoeken die Europarlementariër Samira Rafaela eerder dit jaar aan Bonaire bracht kon een tegenbezoek niet uitblijven. Bij de verkiezingen van mei verwierf ze - mede dankzij de kiezers op Bonaire - voldoende persoonlijke stemmen om een zetel in het Europees Parlement te bemachtigen. De deelname aan de conferentie van de OCTA in Brussel bood gezaghebber Edison Rijna en gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe de kans Rafaela op te zoeken. Ze werden hartelijk ontvangen en kregen een rondleiding door het enorme gebouw waar 751 Europarlementariërs kantoor houden en vergaderen. Rafaela werkt er hard aan de Caribische delen van het Koninkrijk op de Europese agenda te krijgen en te houden. Zij nodigde haar Bonairiaanse gasten uit bij haar aan de bel te trekken als ze iets voor Bonaire kan betekenen.

Gezaghebber Edison Rijna en gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe kregen een rondleiding van Europarlementariër Samira Rafaela.

Samen strijden voor een plasticvrij Bonaire

De strijd tegen het gebruik van wegwerpplastic is een van de speerpunten in het natuur- en milieubeleid van het Bestuurscollege waarmee het uitvoering geeft aan een unaniem door de Eilandsraad aangenomen motie single use plastics zoals bekers, borden, bestek, rietjes, tassen en voedselcontainers te verbieden. Het streven naar een afvalvrij Bonaire maakt deel uit van het Blue Destination-concept.

Gedeputeerde James Kroon en (toen nog) staatssecretaris Stientje van Veldhoven binden samen de strijd aan tegen wegwerpplastic.

Minister Stientje van Veldhoven heeft tijdens haar werkbezoek aan Bonaire (toen nog staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat) toegezegd financieel bij te dragen en juridische expertise beschikbaar te stellen voor een plan van aanpak en het ontwerpen van regelgeving. Ook worden de ervaringen uit Euro-

pees Nederland in de strijd tegen het wegwerpplastic meegenomen, onder meer met het recycelen van kunststof verpakkingen en het verbod op gratis plastic tassen.

Schildpadden

De bewindsvrouw en gedeputeerde James Kroon ondertekenden

een intentieverklaring om uiterlijk in 2021 een einde te maken aan het gebruik van wegwerpplastic. „De foto van een schildpad met een rietje in zijn neus is een berucht voorbeeld van wat weggegooid plastic kan aanrichten. Die schildpadden zwemmen hier, in de Caribische zee”, aldus Van Veldhoven. „Dit is een belangrijke stap om de eilanden schoon te houden, plastic soep te voorkomen en daarmee de natuur op en rond de eilanden te beschermen. En ook voor het klimaat is dit goed: plastic na één keer gebruiken weggooid en verbranden is simpelweg doodzonde.”

Momenteel wordt er overlegd met de private sector op het eiland en het ministerie over alternatieven voor plastics. De input vanuit de private sector is belangrijk voor het draagvlak van de te nemen maatregelen en het opstellen van haalbare plannen voor de uitfasering van wegwerpplastic.

Importeurs en wederverkopers van single use plastics staan positief tegenover het verbod. Dit werd duidelijk bij de eerste werksessie die werd georganiseerd door het openbaar lichaam Bonaire in samenwerking met het Wereldnatuurfonds (WNF). In een tweede ronde is overleg gevoerd met hotels, afhaalrestaurants en andere food vendors.

Vol kennismakingsprogramma

Stientje van Veldhoven werkte tijdens haar werkbezoek aan Bonaire een vol kennismakingsprogramma af. Enthousiast was de bewindsvrouw over de ingebruikname van een milieustraat in Rincon waar afval gescheiden kan worden aangeleverd. Met de opening van deze voorziening komt er een einde aan de illegale stortplaats Morotin. Van Veldhoven toog naar een voormalige garnalenkwekerij bij Sorobon waar, mede dankzij een bijdrage van haar ministerie, een begin is gemaakt met de verwijdering van asbest. Na gesprekken met eilandelijke natuurorganisaties stapte ze in een submarine voor een bezoek aan het Nationaal Marine Park dat dit jaar zijn veertigjarig bestaan viert. „Bonaire heeft het mooiste koraal van de wereld, maar dat wordt bedreigd door scheepvaartverkeer en afvalwater“, aldus Van Veldhoven die ook te zien kreeg hoe gekweekt koraal wordt bijgeplant.

Hard nodig

Hoe nodig zo'n verbod is maken de uitkomsten van onderzoek van het WNF en de lokale organisatie Clean Coast Bonaire duidelijk. In een jaar tijd werden door vrijwilligers vijftigduizend stuks aangespoeld afval geteld. Gelukkig nauwelijks op de toeristenstranden, maar vooral op de rotsachtige kuststrook aan de oostzijde van het eiland.

Het Bestuurscollege ziet het onderzoek als een steun voor zijn beleid om te komen tot een ver-

bod op wegwerpplastic. „Het is goed als gehele samenleving te worden geconfronteerd met de noodzaak ons gedrag te veranderen. Wij zijn met het Wereldnatuurfonds in gesprek hoe we de samenwerking verder kunnen intensiveren, want wij hebben hetzelfde doel: een schoon Bonaire“, aldus gedeputeerde James Kroon.

Vuilnisbak

Bonaire kampt, net als andere eilanden in het Caribisch gebied,

met aangespoeld plastic uit de regio en nog verder weg gelegen bestemmingen waarop de eilanden zelf weinig invloed kunnen uitoefenen. „Een groot deel van het aangetroffen plastic, met name aan de oostkust, komt niet van Bonaire“, beaamt Carolyn Caporusso van Clean Coast Bonaire. „Door de wind en stromingen zijn wij een vuilnisbak voor afval vanuit de Cariben“, constateert Kroon.

“Waar een klein eiland een voorbeeld voor de rest kan zijn”

Natuur | Duurzaamheid | Economie | Innovatie | Cultuur

.....
www.bluedestination.com

WEB gaat voor duurzaam

In 2022 verdubbeling aandeel hernieuwbare energie

CEO Alfredo Koolman van WEB Bonaire: „De performance is sterk verbeterd.“

Binnen drie jaar zal het aandeel hernieuwbare energie op Bonaire verdubbelen. Nu ligt dat rond de dertig procent, in 2022 is zestig procent van het elektriciteitsgebruik afkomstig van zon, wind en batterijen. „Dit jaar hebben we al enkele keren een aantal motoren kunnen uitschakelen omdat er in combinatie met batterijen voldoende windenergie was. De eerste keer was uiteraard bijzonder om mee te maken. Het zal steeds vaker gebeuren, al zullen we nooit helemaal zonder motoren kunnen als reserve voor pieken in de vraag.“

Aan het woord is Alfredo Koolman, chief executive officer van Water- en Energiebedrijf Bonaire. Sinds zijn aantreden heeft de overheidsnv een metamorfose ondergaan. „Ik werkte bijna twintig jaar bij WEB

Aruba en was net 50 geworden. Ik had een prettig, comfortabel leven, maar had zin in een nieuw spannend project. Ik hoorde van de vacature op Bonaire en dacht: die kans moet ik grijpen.“

Groot feest

Koolman zit al zijn hele werkzame leven in de energiesector. Na zijn studies aan de University of Virginia in Charlottesville en het Illinois Institute of Technology in Chicago werkte hij bijna zes jaar bij de kerncentrale in Borssele. „Een professionele organisatie. Tot op de dag van vandaag doe ik mijn voordeel met wat ik daar heb geleerd.“ In 1993 keerde hij terug naar zijn geboorte-eiland Aruba. „Ik heb bijna twintig jaar bij WEB Aruba gewerkt, in vier verschillende functies. Het bedrijf heeft in die tijd een enorme professionaliseringslag gemaakt. Algemeen directeur Jossy Laclé was een man met visie en daadkracht. Er is ontzettend veel geïnvesteerd. Voor een engineer als ik was het een groot feest. Het succesverhaal van WEB was niet alleen een voorbeeld voor andere overheidsnvs op Aruba, maar ook voor energiebedrijven in de regio.“

Zwaar weer

Aan Koolmans aanstelling bij WEB Bonaire moest ‘Den Haag’ zijn zegen geven. „Ik ben op gesprek geweest bij de ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu. Kennelijk is tijdens mijn terugvlucht een besluit genomen, want bij aankomst hoorde ik dat ik op 1 januari 2013 aan de slag kon.“

WEB Bonaire verkeerde financieel in zwaar weer en er werd veel geklaagd over de dienstverlening.

„Het deed me denken aan mijn beginperiode bij WEB Aruba, zoveel moest er worden opgebouwd. Er lagen heel veel uitdagingen, maar dat trok me juist. Bovendien vond ik het leuk op Bonaire te gaan wonen. Mijn grootmoeder is van Bonaire dus ik ben voor een kwart Bonairiaan. Ik stond er overigens niet alleen voor, er was ook een CFO aangesteld. We hebben tegen elkaar gezegd: we gaan er samen iets moois van maken.“

Afvalwater

WEB had de volledige productie uitbesteed. Drinkwater werd geleverd door General Electric en de elektriciteit door Ecopower.

„WEB deed alleen de distributie. Al vrij snel na mijn komst werd op Bonaire de eerste installatie voor de zuivering van ingezameld afvalwater uit beerputten en septic tanks opgeleverd. Het beheer kwam bij WEB. Anderhalf jaar later kregen wij ook de tweede rioolafvalwaterzuiveringsinstallatie en de daarbij horende inzamelingsinfrastructuur in beheer.“ Daarmee had WEB naast water en elektriciteit een derde business-unit. „Er is veel geïnvesteerd in opleiding en training. Ik ben er trots op hoe goed wij het proces onder controle hebben.“ Het gezuiverde, zogeheten irrigatiewater, is beschikbaar voor landbouw en hotels die er hun tuinen

Op 15 november ging de spa de grond in voor een nieuwe waterfabriek.

mee besproeien. Daardoor hoeft het niet meer in zee te worden geloosd waar het een bedreiging vormde voor de kwetsbare koraalriffen.

Klant centraal

„Er is de afgelopen jaren heel veel gebeurd. In 2013 hadden we 69 medewerkers, nu zijn dat er 135. Wat mij het meest heeft verrast is de toewijding van het personeel. Dat heeft decennialang onder lastige omstandigheden de zaak draaiend weten te houden. We hebben veel gedaan aan de interne organisatie. De salarisstructuur is verbeterd, de pensioenregeling is gemoderniseerd en er is, na achttien jaar, een nieuwe CAO afgesloten.“

Bij de ingezette professionalisering is de klant centraal gezet. „Utiliteitsmensen zijn doorgaans naar binnen gericht; ze zijn vooral bezig met de techniek. Ik wil dat de klant voorop staat. Onze afdeling customer service neemt dan ook een prominente plek in. De performance is sterk verbeterd. We gaan het vijfde jaar in zonder black-outs en het drinkwater is van een constante kwaliteit.“

Toezicht

De energiemarkt op Bonaire is strak gereguleerd. De ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Infrastructuur en Waterstaat zijn vertegenwoordigd in de Raad van Commissarissen van WEB, de Autoriteit Consument en Markt stelt de maximum tarieven vast en de Inspectie Leefomgeving en Transport houdt toezicht. „Je hoort ons daar niet over klagen. Als we ergens tegen aanlopen gaan we de dialoog aan. We komen er altijd wel uit. Het rijk, de lokale overheid en wij hebben immers een gemeenschappelijk doel: een betrouwbare en betaalbare dienstverlening aan de sa-

menleving. Wij voeren ook regelmatig overleg met de consumentenorganisatie Unkobon waarmee we een convenant hebben.”

Subsidie

Vanwege de kleinschaligheid van het eiland is subsidie van de ministeries van EZK en I&W nodig om de tarieven voor water en elektriciteit betaalbaar te houden. „Wij zijn daar uiteraard dankbaar voor, maar het gaat wat omslachtig. Wij moeten elk jaar een subsidieverzoek indienen. Dat is een traject van maanden waar veel tijd in gaat zitten. Het is terecht dat we ons moeten verantwoorden, maar het kan eenvoudiger. Dat wordt hopelijk geregeld bij de in voorbereiding zijnde wijziging van de wet.”

Van WEB wordt een bijdrage verwacht bij de uitvoering van het beleid van het eilandbestuur en de regering om de hoge kosten van levensonderhoud te verlagen. De rekening voor water en stroom neemt een flinke hap uit het huishoudbudget van de Bonairianen.

Masterplan

„Ons masterplan 2017-2030 is er niet alleen op gericht de groeiende vraag bij te benen, maar ook op een zo groot mogelijke efficiency en het verhogen van het aandeel duurzame energie. Bij

In 1955 startte de Overzeese Gas- en Elektriciteitsmaatschappij (OGEM) haar activiteiten op Bonaire. In 1963 werd de Dienst Water Distributie (DWD) opgericht. In 1978 werden DWD en OGEM samengevoegd onder een nieuwe naam: Water- en Energiebedrijf Bonaire NV. In 2007 introduceerde WEB het prepaid systeem Pagabon dat bijdraagt aan een bewuster gebruik van energie. Vanaf 2009 wordt hernieuwbare energie afgenomen van het windmolenpark van Ecopower (thans Contour Global). In 2015 is begonnen met het leveren van irrigatiewater aan boeren. In 2017 is in het masterplan de ambitie opgenomen in 2030 65 tot 75% hernieuwbare energie te leveren.

de investeringen die we doen kijken we scherp naar de gevolgen voor de tarieven; die mogen niet negatief worden beïnvloed.”

Uit het masterplan vloeit ook het besluit voort drinkwater weer in eigen beheer te nemen. Enkele jaren geleden is reeds een kleine eenheid in gebruikgenomen. „Op 15 november is de bouw van een tweede, grotere waterplant gestart. Die is nodig om aan de vraag te voldoen. Het inwonertal van Bonaire is de afgelopen jaren hard gegroeid, net als het toerisme. In het eerste kwartaal van dit jaar is tien procent meer water afgenomen.” De nieuwe fabriek wordt van de modernste technieken voorzien waardoor er minder energie nodig is om het water te ontzilt en er ook geen chemicaliën aan te pas komen. De ingebruikneming vindt begin 2021 plaats.

Zon en wind

Ook ten aanzien van de stroomproductie staan er grote investeringen op stapel. Contour Global dat in 2013 het windmolenpark van Ecopower heeft overgenomen gaf in 2017 aan vanwege nieuwe wetgeving af te zien van uitbreiding. „Vorig jaar zijn ze op dat besluit teruggekomen. Intussen hadden wij zelf een plan ontwikkeld om meer gebruik te maken van zon en wind. Besloten is dat we dat plan gezamenlijk gaan uitvoeren.”

Het windpark bij Morotin (nabij Rincon) zal met een aantal molens worden uitgebreid en er komt een zonnepanelenpark. Daarnaast worden er batterijen aangeschaft om hernieuwbare energie op te slaan. „Samen met de motoren die we hebben is erop zichzelf voldoende capaciteit, maar die motoren gebruiken zware stookolie. Dat willen we zo veel mogelijk terugdringen.”

Lagere tarieven

Voor de benodigde investeringen is WEB in gesprek met ministeries. „Het zou helpen als we in aanmerking kunnen komen voor een renteloze lening of een garantstelling. Het rentevoordeel kunnen wij doorgeven aan onze klanten. Verduurzaming is nodig, maar wij willen dat niet los zien van het streven naar lagere tarieven.”

Natuurbeleidsplan

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid Carola Schouten werkt aan een nieuw natuurbeleidsplan voor Caribisch Nederland. Hoe rijk Bonaire aan natuur is heeft de bewindsvrouw met eigen ogen kunnen zien tijdens het werkbezoek dat zij aan het eiland bracht. Ze sprak onder meer met de natuurorganisatie Stinapa, bezocht een tuinbouwproject, nam een kijkje bij de Wild Bird Rehab en verrichtte samen met gezaghebber Edison Rijna de opening van het kantoor van de Dutch Caribbean Nature Alliance.

Koninkrijkstoernooi

Het Koninkrijkstoernooi 'Alleen jij bepaalt wie je bent' vond dit jaar plaats op Bonaire. Teams met in totaal 145 deelnemers uit Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Bonaire gingen in drie sporten - baseball, voetbal en basketbal - de sportieve strijd met elkaar aan. Het project wordt in opdracht van het Nederlandse ministerie van Justitie en Veiligheid uitgevoerd door de Stichting Laureus. Als stichtingsvoorzitter zag prins Pieter-Christiaan hoe de openingswedstrijd tussen Bonaire en Nederland met 7 - 0 werd gewonnen door de thuisploeg.

Ambassadeur

De Amerikaanse ambassadeur in Nederland Pete Hoekstra heeft samen met een kleine delegatie een bezoek aan Bonaire gebracht. Op het programma stonden onder andere een aantal bedrijfsbezoeken. Daarnaast heeft de ambassadeur een beleefdheidsbezoek gebracht aan gezaghebber Edison Rijna waarbij de situatie in de regio is besproken.

Unieke palm

Op Bonaire is een nieuwe palmensoort geïdentificeerd. De boom die lokaal bekend staat als Bonaire palm of Kabana komt, zo blijkt uit jarenlang onderzoek onder leiding van dr. Patrick Griffith van het Montgomery Botanical Center in Miami, nergens anders voor en is de wetenschappelijke naam *Sabal lougheediana* toebedeeld. De boom groeit op de kalksteenplateaus van het laaggelegen zuidelijke deel van Bonaire. Omdat er nog slechts 25 exemplaren zijn is de palm meteen op de lijst van bedreigde plantensoorten geplaatst.

Zwemtocht

Zo'n vijfhonderd deelnemers telde de negentiende editie van de jaarlijkse zwemtocht naar Klein Bonaire en terug. Organisator Stichting Jeugdwerk Jong Bonaire gebruikt de opbrengst om de begroting sluitend te krijgen. Naast subsidie van de lokale en de rijksoverheid moet de stichting vijftien tot twintig procent van het benodigde budget zelf bijeen sprokkelen. De in 1959 opgerichte stichting heeft de opdracht betere toekomstperspectieven voor de jeugd van Bonaire te creëren.

Burgemeestersklasje

Werkbezoeken aan Den Haag benut gezaghebber Edison Rijna als het even kan om aan te schuiven bij het zogeheten 'burgemeestersklasje', een initiatief van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters waarvan hij sinds zijn benoeming in 2014 lid is. De bijeenkomsten zijn vooral bedoeld om te leren van elkaars ervaringen. „Wij hebben vaak met dezelfde issues te maken. Ik herken het gevoel dat bij veel burgemeesters leeft: vol in de wind staan en soms te weinig gereedschap hebben om op te treden.“

Staatssecretaris Tamara van Ark met (vlnr) tijdelijk vicevoorzitter van de Centraal Dialoog Jan-Willem van den Braak, gezaghebber Edison Rijna en de gedeputeerden Nina den Heyer en Elvis Tjin Asjoe.

Staatssecretaris Van Ark: Centraal Dialoog serieus nemen

Bonaire kan niet klagen dat staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Tamara van Ark te weinig naar het eiland omkijkt. Na haar kennismakingsbezoek in januari was ze er in oktober opnieuw. Deelnemers aan de Centraal Dialoog hadden de bewindsvrouw uitgenodigd een overleg bij te wonen.

„Aan dat verzoek heb ik graag voldaan. Voorafgaand aan de vergadering van de Centraal Dialoog op 3 oktober heb ik met alle partijen afzonderlijk gesproken: met gezaghebber Rijna in zijn rol als formeel voorzitter, met het Bestuurscollege, de vakbonden verenigd in USIBO, de vertegenwoordigers van werkgevers (BBE, BONHATA en BHG) en met de Kamer van Koophandel. Ik ben zeer onder de indruk van de betrokkenheid bij de problematiek op Bonaire die ik heb geproefd bij alle partijen en de wil om vooruit te

komen. Ik ben ervan overtuigd dat er een goede basis ligt om verder te werken, zowel binnen de Centraal Dialoog zelf als in de relatie met het Rijk.”

Kan de Centraal Dialoog gezien worden als de Bonairiaanse variant van het Hollandse poldermodel?

„Polderen is in elke samenleving belangrijk om te werken aan draagvlak. Dat kan vanzelfsprekend overal anders worden ingevuld, maar de kern blijft hetzelfde. Daar hebben we in het Europees deel van Neder-

land al een decennialange ervaring mee. Dat is het ‘poldermodel’ gaan heten en het overleg noemen we ook wel ‘polderen’. Bij de herstart van de Centraal Dialoog in Bonaire heeft de gezaghebber de term ‘zoutpannen’ laten vallen. Dus het ‘Zoutpanmodel’ als de Bonairiaanse variant op het Poldermodel.”

Het ministerie van SZW heeft de herstart van de Centraal Dialoog gefaciliteerd. Waarom vindt u het belangrijk dat deze nieuw leven is ingeblazen?

„Binnen het brede sociale en sociaaleconomisch speelveld hebben overheid, werkgevers en werknemers elk een eigen positie en verantwoordelijkheid. Je kunt je achter je eigen stellingen ingraven, maar je kunt ook de

dialogoog en de samenwerking zoeken. Ik ben ervan overtuigd dat dat laatste effectiever is. Daarom heeft mijn ministerie vol overtuiging 'ja' gezegd toen er werd gevraagd mee te denken hoe de bestaande Centraal Dialoog nieuw leven zou kunnen worden ingeblazen. Met de inzet van een extern procesbegeleider is dat gelukt. En vooral ook dankzij het commitment van alle betrokken partijen, want iedereen ziet de meerwaarde."

De Centraal Dialoog kan standpunten innemen die om actie van uw ministerie vragen. Hoe gaat u daarmee om?

„Als de Centraal Dialoog met een unaniem standpunt komt, dan heb ik dat vanzelfsprekend zeer serieus te nemen. Ik bedoel dat positief, want ik hoop dat het vaak gaat gebeuren. Uiteraard moet ik altijd zelf een eigen afweging maken en rekening houden met het gevoel van de Kamer. Maar als er op Bonaire unanimitie is, dan weegt dat zwaar. Ik span me, wanneer dit zich voordoet, graag in om maximaal aan het standpunt van de Centraal Dialoog tegemoet te komen. Een voorbeeld waarin dit al is gebeurd is het unanieme verzoek om de Dia di Rincon als feestdag aan te wijzen, in plaats van de zogeheten Carnavalsmaandag. Dat is voor mij aanleiding geweest om dit als wetswijziging onmiddellijk aan de Tweede Kamer voor te leggen."

Bent u van plan de Centraal Dialoog zelf ook actief te benaderen, bijvoorbeeld om advies?

„Tijdens de Centraal Dialoog is een gezamenlijke verklaring getekend waarin is vastgelegd dat ik belangrijke beleidsvoorstellen aan de Centraal Dialoog

voorleg. Op dit moment liggen er notities over verlof en arbeidsongeschiktheid voor advies bij de Centraal Dialoog en eerder heeft de Centraal Dialoog al geadviseerd over regelgeving met betrekking tot arbeidsveiligheid. Nieuw is dat ik heb toegezegd mijn collega's in het kabinet te vragen om ook de Centraal Dialoog te betrekken als het onderwerp zich daartoe leent. Dat zal met name het geval zijn als het gaat om maatregelen rond kosten van levensonderhoud of 'cost of doing business'."

U heeft uw bezoek aangeprezen ook een kinderopvang in Rincon te bezoeken. Heeft u plannen om de kinderopvang op Bonaire toegankelijker en betaalbaarder te maken?

„Met het programma BES(t)4kids, waarin Rijk en openbare lichamen gezamenlijk optrekken, werken we de komende jaren aan het verbeteren van de kansen van kinderen in Caribisch Nederland. Daar hoort bij dat alle ouders de mogelijkheid moeten hebben om gebruik te maken van kinderopvang.

Voor 2020 heeft het Rijk ruim tien miljoen dollar beschikbaar om dat in Caribisch Nederland mogelijk te maken. Samen met de openbare lichamen worden daarvoor nu plannen ontwikkeld."

U heeft tevens een bezoek gebracht aan Krusada. Welke indruk heeft dat op u gemaakt?

„Ik heb Krusada bezocht met gedeputeerde Nina den Heyer, vanwege de rol die het heeft met betrekking tot beschut werk. Jongeren die al langer thuis zitten, vaak met problemen, gaan bij Krusada onder begeleiding van coaches aan de slag. Ze werken in een veilige en beschutte werkomgeving, doen zo werkritme op en leren nieuwe vaardigheden. Dat is hartstikke waardevol. Zoals directeur Junny Josephine, die ons rondleidde, het verwoordde: 'Je ziet de vooruitgang in het persoonlijk leven van de jongeren.' Het laat voor mij heel mooi zien hoe belangrijk het is om te investeren in de toekomst van deze jongeren."

Staatssecretaris Tamara van Ark met gedeputeerde Nina den Heyer op bezoek bij de kinderopvang in Rincon.

Convenant paveit weg voor 500 sociale huurwoningen

Drie partijen hebben de handen ineengeslagen om de bouw van betaalbare huurwoningen op Bonaire een stevige impuls te geven. Directeur Ben Oleana van woningstichting Fundashon Cas Bonairiano (FCB), gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe en (toen nog) staatssecretaris Raymond Knops van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben daartoe het convenant *Volkshuisvesting Bonaire* ondertekend. Doel van de samenwerking is de realisatie van vijfhonderd sociale huurwoningen.

„De ondertekening van het convenant is een mooi voorbeeld van een intensieve samenwerking tussen de betrokken partijen zoals afgesproken in het Bestuursakkoord Bonaire. Juist ook omdat het uitgaat van de prioriteiten die door Bonaire zelf zijn aangedragen en ten dienste staan van de inwoners van Bonaire. Want daar doen we dit voor“, aldus Knops.

Rolverdeling

In het convenant zijn bindende afspraken over de rolverdeling opgenomen. Zo financiert FCB de bouw, is het OLB verantwoordelijk voor onder meer de bekostiging van de benodigde

infrastructuur (wegen, water en elektra) en stelt het de erfpachtgronden beschikbaar en draagt het Rijk 2,5 miljoen euro bij aan de infrastructuur.

Het project wordt, opgeknipt in fasen, in zeven jaar gerealiseerd. Het wordt grotendeels door lokale instellingen waaronder het Pensioenfonds Caribisch Nederland gefinancierd. FCB investeert uit de eigen reserves bijna zes miljoen dollar. Een trotse directeur Oleana van FCB: „Ons motto ‘Building Together’ staat voor samen bouwen aan wonen op Bonaire. FCB is zich ervan bewust dat wij onze missie niet alleen kunnen berei-

ken. Om deze reden investeren wij in een goede relatie met direct belanghebbenden en ketenpartners zoals het OLB, het Rijk en sociaal-maatschappelijke instanties. Samen staan we sterk.“

Compliment

Gedeputeerde Tjin Asjoe: „Vijfhonderd gezinnen worden in de komende jaren geholpen aan een betaalbare huurwoning wat voor hen allen zal leiden tot aanzienlijk betere leefomstandigheden. Veel van deze gezinnen kijken hier al jaren naar uit. Het convenant bewijst welke betekenisvolle dingen wij voor de Bonairiaanse samenleving voor elkaar kunnen krijgen door goed samen te werken. Drie partijen hebben elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid hieraan bijgedragen.“

Het Bestuurscollege is het Rijk erkentelijk voor de bereidheid dit dossier gezamenlijk op te pakken. Als openbaar lichaam Bonaire hadden wij de kosten niet alleen kunnen dragen. Wij zijn onder de indruk van de rol die de FCB heeft vervuld. Directeur Oleana en zijn team verdienen een groot compliment voor hun doorzettingsvermogen. Wij hopen dat deze samenwerking een voorbeeld is voor hoe het Rijk en het openbaar lichaam Bonaire samen ook andere urgente projecten uit het Bestuursakkoord kunnen realiseren“, aldus Tjin Asjoe. ●

Staatssecretaris Raymond Knops (inmiddels minister) tekent het convenant. Vlnr. programmamanager Bestuursakkoord Danny Rojer, gedeputeerde Nina den Heyer, FCB-directeur Ben Oleana en gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe.

In de wijk Nieuw Amsterdam bouwt de Fundashon Cas Bonairiano 76 sociale huurwoningen.

Nieuwe regels maken woningmarkt eerlijker

De Eilandsraad heeft op voorstel van het Bestuurscollege ingestemd met een nieuwe Huurcommissie- en huurprijzenverordening Bonaire die voor eerlijkere huurtarieven zorgt, onder meer door de invoering van een puntenstelsel en een verhuursubsidie.

Door het openbaar lichaam Bonaire, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en bij de woningmarkt betrokken partijen waaronder de Fundashon Cas Bonairiano (FCB) is gewerkt aan een op de Bonairiaanse situatie afgestemd systeem om de sociale huurwoningmarkt beter te laten functioneren, met name ten behoeve van huishoudens met een laag inkomen.

Puntenstelsel

Onderdeel van het nieuwe systeem is een puntenstelsel waarbij aan de hand van objectieve (kwaliteits)kenmerken van een woning de maximale huurprijs wordt bepaald. Dit puntenstelsel gaat gelden voor woningen met een huurprijs onder de zogeheten liberalisatiegrens die

in overleg met de FCB, de Vereniging van Makelaars en het OLB is bepaald op 750 dollar. Op basis van het gezinsinkomen zal worden gekeken naar de draagkracht van de huurder en kan een korting worden verleend op de huur die door het OLB aan de FCB wordt terugbetaald in de vorm van verhuursubsidie. Dit is voor de huurder van belang om verzekerd te zijn van een goede en betaalbare woning. Daarnaast stelt dit de FCB in staat te investeren in nieuwbouwprojecten.

Particuliere sector

De nieuwe verhuursubsidieregeling is bedoeld voor huurders van sociale huurwoningen. Omdat er ook veel woningen particulier worden verhuurd wordt tevens gewerkt aan een soortge-

lijke regeling voor de particuliere sector. Bedoeling is dat deze per 2021 wordt ingevoerd.

De huidige uit 1939 stammende wetgeving is verouderd en onvolledig. Met de nieuwe verordening komen er regels die een positieve uitwerking hebben op het gereguleerde deel van de huurwoningmarkt op Bonaire. Zowel voor de huurders van FCB als de huurders op de particuliere markt zal de nieuwe wetten regelgeving zorgen voor een betere prijs-kwaliteit verhouding.

Rijk betaalt

De kosten van de invoering van de verhuursubsidie worden op ruim 1,1 miljoen dollar per jaar geraamd. Deze neemt het Rijk voor zijn rekening. Het verlagen van de woonlasten voor de lagere inkomensgroepen is een van de instrumenten die het kabinet inzet om de kosten van levensonderhoud in Caribisch Nederland te verlagen en zo de armoede terug te dringen. ●

Bonaire staat op een kruispunt

„Wij staan met Bonaire op een kruispunt. We groeien te hard: in korte tijd van tienduizend naar meer dan twintigduizend inwoners. De Bonairianen kunnen dat tempo niet bijhouden“, constateert oprecht bezorgde burger en directeur van de woningstichting Fundashon Cas Bonairiano (FCB) Ben Oleana.

FCB-directeur Ben Oleana: „Laten we eerst ons eigen huiswerk maar eens doen.“

„Als we blijven slapen worden we over vier jaar wakker op een eiland dat het onze niet meer is. Dan heeft het kapitaal Bonaire definitief overgenomen. Het is nog niet te laat. Het herstel zal wel pijn doen, want we moeten rechte trekken wat krom is gegroeid.“

Huiswerk

Oleana vindt het te gemakkelijk 'Den Haag' de schuld te geven. „Wij hebben de neiging te schreeuwen dat Nederland het verkeerd doet. Natuurlijk, er worden daar fouten gemaakt, maar we moeten allereerst naar onszelf kijken. Laten we eerst

ons eigen huiswerk maar eens doen, daarna hebben we recht van spreken. Iedereen op het eiland weet wat er mis is.“

Een situatie die zich laat vergelijken met hoe hij de FCB tien jaar geleden aantrof. Hij trad in 2008 aan met de opdracht de in staat van verval verkerende woningbouwstichting te reorganiseren en vervolgens te professionaliseren. Hij voerde op meerdere fronten strijd. Intern, met zijn bestuur, de lokale politiek en Den Haag. Hij weerstond alle druk en tegenwerking.

Vechten

„Er was een achterstand aan geïncasseerde huur van 1,7 miljoen. Er waren 37 man in dienst, nu nog 13. Er waren te veel auto's en mobiele telefoons. Voor een stichting die er is voor minderbedeelden werd er veel te veel geld aan de organisatie uitgegeven.“ Oleana is geen zachte heemeester. „Als iemand zijn werk niet goed doet geef je een waarschuwing en nog een tweede, maar bij de derde keer is het eruit.“

Voor de autoriteiten was Oleana evenmin de makkelijkste. „Iedereen, op Bonaire en in Den Haag, vond dat ik hét probleem was. Men vond dat de FCB zich beter kon laten overnemen door een woningbouwcorporatie uit Nederland. Kwamen ze met Vestia (dat niet veel later ten onder is

gegaan aan de roekeloosheid van het management; red) aanzetten. Wat was ik boos! Ik heb moeten vechten. Ik was er van overtuigd dat we het zelf zouden kunnen."

Doorgelicht

"Ik ben er tien jaar zeven dagen in de week mee bezig geweest. We hebben de boel op orde gekregen. Toen ik kwam liepen de jaarrekeningen vier of vijf jaar achter. Nu zijn we helemaal bij. In de eerste week van april wordt de jaarrekening vastgesteld. Zo moeilijk is het niet, hoor. Het is een kwestie van afspraken maken en je er vervolgens aan houden." De Auditdienst Rijk heeft de FCB doorgelicht. "Wij zijn er heel goed uitgekomen. Daar ben ik trots op. Dat mag toch wel, trots zijn op wat we met elkaar bij de FCB hebben bereikt?"

Het afnemen van taken is niet de oplossing, vindt Oleana. "Wij als FCB zijn heel goed geholpen door de Stichting Thuis in Eindhoven. Ik heb tegen ze gezegd: geef ons geen vissen, maar leer ons vissen. En kijk eens: nu staat de organisatie er. Als wij onze zaakjes niet voor elkaar zouden hebben hadden wij echt geen 35 miljoen dollar kunnen lenen voor de bouw van vijfhonderd nieuwe woningen. Financiers willen zekerheid en die biedt de FCB."

Vertrouwen

Minister Raymond Knops van Binnenlands Zaken en Koninkrijksrelaties had, toen hij nog staatssecretaris was, aanvankelijk geen hoge pet op van de FCB en voerde pittige discussies met Oleana. Inmiddels is de verstandhouding goed. "Hij weet nu wat hij aan ons heeft. Ik vind dat hij het goed doet. Hij

is de eerste meneer uit Nederland die wil begrijpen hoe het op Bonaire werkt. Ik geloof echt dat hij het beste voor heeft met ons eiland. Hij wil iets bereiken voor de mensen. Ja, hij kan hard zijn, maar dat is soms nodig. Ik heb ook vertrouwen in mevrouw Van Ark. Ik ben ervan overtuigd dat ze goede dingen voor de Bonairianen zullen doen." Dat is nodig ook.

"Als ik in mijn auto door de wijken rij en de armoede zie doet het soms pijn. Ik was er zelf een van negen. Wij waren niet rijk, maar hadden het ook niet arm. Er was eten in overvloed. We liepen niet in nieuwe kleren en gingen niet op vakantie, maar we hebben wel allemaal gestudeerd. Ik las laatst een artikel over een land waar de mensen niet rijk zijn, maar ze wel vinden dat zij het goed hebben. Dat moet op Bonaire ook kunnen."

WIJ-land

Over het hoe heeft Oleana zijn ideeën. "Het begint met de

bereidheid samen te werken en niet tegen elkaar te vechten zoals de afgelopen jaren in de politiek is gebeurd. Op onze nieuwjaarsbijeenkomst heb ik de oproep gedaan de krachten te bundelen om van Bonaire een WIJ-land te maken. Het kan, maar dan moeten we niet op de bank blijven zitten en onze hand ophouden."

De bouw van vijfhonderd nieuwe betaalbare woningen - ruim een verdubbeling van de bestaande woningvoorraad van FCB - kan worden gezien als de kroon op zijn werk. Volgend jaar loopt zijn contract af, maar voordat het zo ver is wil Oleana voor elkaar krijgen dat alle FCB-woningen van zonnepanelen worden voorzien. Elektriciteit is duur terwijl er op Bonaire gratis zon in overvloed is. Heel erg blij is hij ook met de invoering van de nieuwe wetgeving die voor eerlijkere huurtarieven gaat zorgen en de huren voor minder draagkrachtige gezinnen betaalbaar houdt.

Bonaire wordt gezond en wel

Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport Paul Blokhuis en gedeputeerde Nina den Heyer hebben in Den Haag de samenwerkingsovereenkomst 'Bonaire gezond en wel' ondertekend. De overeenkomst richt zich onder meer op de versterking van de eerstelijns gezins- en jeugdzorg, de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, ouderenzorg en mantelzorgers.

Staatssecretaris Blokhuis en gedeputeerde Den Heyer ondertekenen de samenwerkingsovereenkomst 'Bonaire gezond en wel'.

Voor het eind van dit jaar werken het openbaar lichaam Bonaire en het ministerie van VWS de afspraken uit in een uitvoeringsagenda. In deze agenda worden ook de activiteiten uit het eerder dit jaar gesloten Caribisch Sport- en Preventieakkoord opgenomen. Voor de uitvoering ervan stelt het ministerie tot en met 2022 jaarlijks 1,5 miljoen dollar beschikbaar. De ambitie is echter gericht op een duurzaam sterk sociaal domein en dat reikt verder dan 2022.

Afstemming

„Het openbaar lichaam Bonaire en het ministerie hebben ten

aanzien van de volksgezondheid elk hun eigen taken, maar we hebben wel een gezamenlijke doelstelling: de zorg aan de Bonaireaanse samenleving verbeteren en toegankelijker te maken voor iedereen”, aldus gedeputeerde Den Heyer.

Naast de lokale en de rijksoverheid zijn er op Bonaire meerdere uitvoeringsorganisaties actief op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en hulp. Sinds 2010 wordt het aanbod van zorg stap voor stap uitgebreid. Een zorgvraag staat niet op zichzelf, vaak is er sprake van meerdere problemen en oorzaken tegelijk.

„Om de juiste hulp en ondersteuning te bieden is daarom regie nodig. Dit akkoord helpt de verschillende activiteiten op het eiland beter op elkaar af te stemmen”, aldus Den Heyer die benadrukt dat andere partijen welkom zijn zich bij de overeenkomst 'Bonaire gezond en wel' aan te sluiten.

Ouderenzorg

Het ministerie van VWS en het openbaar lichaam Bonaire hechten aan een goede zorg voor de ouderen. Thuiszorg, wijkverpleging en dagopvang worden daarom verder versterkt. Staatssecretaris Blokhuis: „Speciale aandacht hebben we voor mantelzorgers. In kleine gemeenschappen zoals op Bonaire is het belangrijk de eigen kracht van het netwerk te behouden en te versterken. We verkennen met elkaar de mogelijkheden van mantelzorgcomplimenten of respijtzorg om de mantelzorgers te erkennen en te ontlasten.”

Huiselijk geweld

Ook het eerder gesloten bestuursakkoord over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst. Den Heyer: „Ons Bestuurscollege heeft de ambitie zo snel mogelijk te voldoen aan de internationale afspraken uit het Verdrag van Istanbul over het tegengaan van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze gezamenlijke integrale benadering draagt eraan bij

de aanpak in samenhang met de andere maatschappelijke taken van het openbaar lichaam te bezien.”

VN-Verdrag Handicap

„Ik ben ook zeer verheugd om samen te bekijken waar onze prioriteiten liggen als het gaat om de implementatie van het VN-verdrag Handicap”, vervolgt de gedeputeerde. „Staatssecretaris Blokhuis en ik delen de opvatting dat mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking net als ieder ander volwaardig moeten kunnen deelnemen aan de samenleving. Ik roep werkgevers op Bonaire op niet te kijken naar wat

een sollicitant misschien niet kan, maar vooral naar wat hij of zij wel kan en zich te bedenken dat men-

sen met een beperking vaak extra gemotiveerd zijn.”

Gedeputeerde Den Heyer (met naast zich directeur Samenleving & Zorg van het openbaar lichaam Silvana Janga-Serfilia) in gesprek met staatssecretaris Blokhuis en diens staf.

Op bezoek bij Bonairiaanse studenten

Gedeputeerde Nina den Heyer heeft haar werkbezoek aan Den Haag aangegrepen zich te laten informeren over de in Europees Nederland studerende Bonairianen. Ze woonde een deel van de training bij die TuranGoeloe (het bureau dat in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de opvang en begeleiding van studenten uit Caribisch Nederland verzorgt) de eerstejaarsstudenten uit Bonaire aanbiedt.

De training ‘Buddyschap’ is bedoeld om de nieuwkomers voor te bereiden op hun studentenleven ver van huis. „Deze training is ontzettend nuttig. De studenten krijgen niet alleen allerlei praktische tips, maar er wordt ook gericht gewerkt aan hun vaardigheden, bijvoorbeeld om te netwerken. Ik heb zelf in mijn studietijd in Nederland ervaren dat hoe eerder je vriendschappen sluit, des te beter dat is voor je leerprestaties. Dan sta je er niet alleen voor in een vreemde stad en op een vreemde school”, aldus Den Heyer. De gedeputeerde nam de tijd nam

om met studenten in gesprek te gaan en naar hun ervaringen te informeren. „Ik wilde horen tegen welke problemen zij aanlopen zodat we daar bij de voorbereiding van de studenten die volgend jaar vertrekken rekening mee kunnen houden. Veel problemen hebben zich overigens niet voorgedaan, het gaat meestal om kleine praktische zaken die met hulp van de buddy van TuranGoeloe snel op te lossen waren.”

Den Heyer is onder de indruk van de gedrevenheid van de studenten. „Ze zijn supergemotiveerd. Dat blijkt ook wel uit het feit dat ze vroeg hun bed uit zijn gekomen

om aan deze training in Den Haag deel te nemen. Er zijn studenten uit Groningen tot Maastricht, dat is toch al gauw twee uur heen en twee uur terug met de trein.” Voor de studenten was de aanwezigheid van de gedeputeerde een verrassing. De korte toespraak waarin ze de studenten een hart onder de riem stak werd met een luid applaus ontvangen. Nina den Heyer was in het gezelschap van Tweede Kamerlid Antje Diertens die namens de D66-fractie woordvoerder Koninkrijksrelaties is en altijd grote betrokkenheid toont bij de Caribische delen van het Koninkrijk.

Gedeputeerde Nina den Heyer en Tweede Kamerlid Antje Diertens met de eerstejaarsstudenten en medewerkers van TuranGoeloe.

Impuls voor jongerenbeleid

Gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe en Directeur voor Latijns Amerika en de Cariben van de EU Jolita Butkeviciene ondertekenen onder toezicht van gezaghebber Edison Rijna de overeenkomst.

Bonaire ontvangt bijna vier miljoen euro van de Europese Unie om het jeugd- en jongerenbeleid verder te professionaleren en uit te breiden. Daartoe hebben directeur voor Latijns Amerika en de Cariben van de EU Jolita Butkeviciene en gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe in Brussel een overeenkomst ondertekend.

Een van de prioriteiten van het Bestuurscollege is jongeren te helpen een kansrijke toekomst op te bouwen door in een veilige, gezonde en inspirerende omgeving op te groeien.

Concrete projecten

Over de overeenkomst is intensief door ambtenaren van het openbaar lichaam Bonaire overlegd met die in Brussel. „Onze mensen hebben uitstekend werk geleverd. Er komt veel voor kijken om aan alle voorwaarden van de EU te

voldoen. Omdat gezaghebber Rijna en ik vanwege andere verplichtingen toch in Brussel moesten zijn hebben we de gelegenheid aangegrepen op bestuurlijk niveau de puntjes op de i te zetten”, aldus Tjin Asjoe die de overeenkomst namens het openbaar lichaam Bonaire tekende in zijn hoedanigheid van territorial authorised officer.

Het geld - om precies te zijn 3.950.000 euro - is afkomstig uit het elfde Europese Ontwikkelings-

fonds en zal besteed worden aan een groot aantal concrete projecten op het eiland die deel uitmaken van de portefeuille van gedeputeerde Nina den Heyer.

„Iedereen weet met hoeveel passie zij zich inzet voor kwetsbare groepen in onze samenleving. Als eerstverantwoordelijke voor het jeugd- en jongerenbeleid kan zij met deze bijdrage van de EU haar beleid een belangrijke impuls geven.”

Partnerschap

De in aanmerking komende projecten zijn gericht op het vergroten van de kansen voor kinderen en jongeren zich positief te ontwikkelen, bijvoorbeeld door het uitbreiden van de voor- en naschoolse opvang, recreatieve sportfaciliteiten te verbeteren en meer aandacht te besteden aan gezondheid en veiligheid. Een deel van de bijdrage heeft betrekking op verbetering van infrastructuurle voorzieningen en valt daarom onder de portefeuille van gedeputeerde James Kroon.

Directeur voor Latijns Amerika en de Cariben van de Europese Unie Jolita Butkeviciene benadrukte tijdens de ondertekeningssceremonie dat de overeenkomst wat haar betreft veel verder strekt dan een financiële bijdrage en dat zij vooral een langdurig partnerschap met Bonaire nastreeft.

Nieuwe verkeersregels maken Bonaire veiliger

Met haar handtekening bekrachtigde minister van Infrastructuur en Waterstaat Cora van Nieuwenhuizen haar toezegging aan gedeputeerde James Kroon bij te dragen aan het opknappen van wegen.

De nieuwe wegenverkeersverordening die op 1 augustus van kracht is geworden moet het verkeer op Bonaire veiliger maken. Vernieuwing was hoog nodig, want de oorspronkelijke versie dateert van 1957 en sindsdien is het een stuk drukker geworden op het eiland.

In het jaar van invoering telde Bonaire 5.663 inwoners en reden er 250 auto's en drie motorfietsen. 62 jaar later heeft het eiland ruim twintigduizend inwoners en zijn er 15.696 auto's plus 1.816 scooters, motoren en quads. In 2018 deden zich 898 verkeersongelukken met materiële schade voor, 169 met letsel en vier met dodelijke afloop.

Wennen

De nieuwe regels zijn vooral gericht op het verhogen van de verkeersveiligheid zoals de verplichting veiligheidsgordels te dragen, kinderen tot en met drie

jaar in een kinderzitje te plaatsen en op een motor, scooter of quad een helm te dragen. Het achter het stuur in de hand houden van een mobiele telefoon is voortaan verboden. In de oude verordening was het ook al strafbaar onder invloed van alcohol aan het verkeer deel te nemen, maar de nieuwe verruimt de mogelijkheden voor de politie controles uit te voeren en meteen boetes uit te schrijven.

In overleg heeft de zogeheten driehoek - de gezaghebber, hoofdofficier van justitie en de korpschef - besloten een overgangperiode te hanteren. Tot 1

maart beperkt de politie zich tot het geven van waarschuwingen. Daarna krijgen overtreders de rekening gepresenteerd als zij zich niet aan de nieuwe regels houden. De coulance geldt overigens niet als er al meerdere waarschuwingen zijn gegeven, sprake is van gevaarlijk gedrag en ook niet als al langer bestaande regels worden overtreden zoals te hard rijden.

Website

„Het gaat uiteindelijk om de veiligheid van ons allemaal. De veiligheid van onze kinderen, onze familie, vrienden, kennissen en toeristen. Daar doen we het voor“, aldus gezaghebber Edison Rijna in een open brief aan de bevolking. Om bekendheid te geven aan de nieuwe verkeersregels is een viertalige website gelanceerd:

www.verkeerswetbonaire.org.

Intussen is ook een begin gemaakt met de aanpak van het achterstallig onderhoud aan het wegennet. Gedeputeerde James Kroon tekende daarvoor een overeenkomst met minister van Infrastructuur en Waterstaat Cora van Nieuwenhuizen. Zij zegde een bijdrage van drie miljoen euro toe die gebruikt wordt voor het opknappen van wegen bij scholen. „We hebben ervoor gekozen deze als eerste aan te pakken omdat de veiligheid van onze kinderen voorop staat“, aldus Kroon. „Dit is de eerste fase van het plan van het Bestuurscollege het gehele wegennet op de schop te nemen.“

Ombudsman Van Zutphen vraagt ‘oog voor ouderen’

Nationale ombudsman Reinier van Zutphen is ook de ombudsman van de bijzondere gemeenten Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

„Ouderen in Caribisch Nederland leiden niet zelden een mensonwaardig bestaan.“ Dat constateert Nationale ombudsman Reinier van Zutphen in zijn rapport ‘Oog voor ouderen in Caribisch Nederland’.

„Ouderen met alleen een AOV-uitkering (vergelijkbaar met de Nederlandse AOW; red) kunnen niet of nauwelijks rondkomen en leven vaak in bittere armoede. Beleid dat hun bestaanszekerheid garandeert moet daarom prioriteit krijgen“, aldus Van Zutphen die ook de ombudsman van Bonaire, Sint Eustatius en Saba is.

Boodschappen

De kosten van eerste levensbehoeften zijn in Caribisch Nederland bijna twee keer zo hoog als in Europees Nederland terwijl de AOV-uitkering slechts 644 dollar per maand bedraagt. Woonlasten zijn hoog en boodschappen duur.

„Veel ouderen houden na aftrek

van alle vaste lasten nog geen 100 dollar per maand over om van te leven. Verse groente en fruit zijn voor veel ouderen niet te betalen. En ouderen die recht hebben op bijvoorbeeld bijzondere onderstand (vergelijkbaar met de Nederlandse bijzondere bijstand; red) weten dat lang niet altijd door een gebrek aan armoedepreventie. Daardoor belanden zij nog sneller onder de armoedegrens.“

Ook zijn de voorzieningen in Caribisch Nederland ontoereikend voor ouderen met een laag inkomen. Openbaar vervoer bijvoorbeeld is er niet of nauwelijks waardoor ouderen geïsoleerd raken. Bovendien zijn ze hierdoor afhankelijk van buurtwinkels en kunnen ze niet op koop-

jesjacht waardoor boodschappen nog duurder uitvallen. Voor hun maaltijden zijn ouderen vaak afhankelijk van de dagopvang, maar er is een tekort aan opvangplekken. Thuiszorg is slechts beperkt beschikbaar en er zijn geen specifieke revalidatiecentra.

Integrale aanpak

Van Zutphen: „Ondanks alle problemen klagen ouderen in Caribisch Nederland vanuit trots en vooral ook schaamte nauwelijks over hun situatie. Maar die is niet acceptabel en moet snel verbeteren. Alle overheden moeten nú samen doorpakken, en wel op alle fronten tegelijk.“ Volgens de ombudsman is een integrale aanpak met een sterke regie nodig om de bestaanszekerheid van ouderen in Caribisch Nederland te garanderen. „Gelukkig ziet het huidige kabinet in dat er iets moet gebeuren. Armoedeproblematiek op de eilanden staat eindelijk op de politieke agenda. Desondanks maak ik me nog steeds zorgen. De voorgestelde aanpak is te abstract en te terughoudend.“ Van Zutphen: „Ouderen in Caribisch Nederland zijn niet geholpen met alleen geld. Ze hebben behoefte aan een snelle verbetering van de voorzieningen. Daarmee moet de overheid nú aan de slag.“

Caribische tafel

De ombudsman acht daartoe een ‘Caribische tafel’ noodzakelijk. Daarbij moeten alle departementen met een taak binnen Caribisch Nederland aansluiten, onder leiding van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. „Over-

heidsinstanties gaan nu te veel uit van hun eigen taken, bevoegdheden en budgetten," zegt Van Zutphen. „Ze beseffen onvoldoende dat hun beleid samenkomt bij kwetsbare ouderen in Caribisch Nederland.“ Hij vindt dat de overheid veel meer door de bril van die groep naar de leefsituatie op de eilanden moet kijken. De ombudsman pleit er daarom voor ouderen en hulpverleners proactief te betrekken bij het ontwikkelen van beleid.

Steun in de rug

Gedeputeerde Nina den Heyer ziet het rapport van de Nationale ombudsman als een steun in de rug om iedereen ervan te overtuigen dat er

snel iets moet worden gedaan tegen de armoede. „Wat in het rapport staat was bij ons uiteraard al langer bekend. Wij vragen al geruime tijd aandacht van Politiek Den Haag voor de armoede in het algemeen en onder kwetsbare groepen als ouderen in het bijzonder. Dit is niet het eerste rapport dat duidelijk maakt dat deze problematiek met prioriteit moet worden aangepakt, maar ik hoop dat het feit dat het in dit geval de Nationale ombudsman is die de noodklok luidt extra gewicht in de schaal legt.“

Wat Den Heyer zeer aanspreekt is dat Van Zutphen niet alleen aandringt op een verhoging van de AOV, maar zich ook kritisch uitlaat

over het tekort aan voorzieningen voor ouderen zoals openbaar vervoer, dagopvang e.d. „Zijn visie sluit aan op ons bestuursprogramma. Wij kiezen nadrukkelijk voor een integrale benadering om de leefsituatie van onze ouderen te verbeteren.“

Wrang

Van Zutphen tot slot: „In Europees Nederland zou er allang hevig geprotesteerd zijn tegen zulke misstanden. Dat er nauwelijks wordt omgekeken naar oude mensen op deze eilanden, die onderdeel zijn van ons Nederlandse Koninkrijk, is wrang. Deze ouderen zijn Nederlandse burgers.“

Ombudsman onderzoekt verder

Sinds 2010 zijn Bonaire, Saba en Sint Eustatius bijzondere gemeenten van Nederland. Samen vormen zij Caribisch Nederland. De Nationale ombudsman behandelt sinds het ontstaan van Caribisch Nederland klachten over rijksoverheidsinstanties op de eilanden. Vanaf 2012 behandelt hij ook klachten over de lokale overheidsinstanties, de openbare lichamen. Meerdere keren per jaar zijn de Nationale ombudsman en/of zijn team in Caribisch Nederland. Zij houden dan gesprekken en spreken met vertegenwoordigers van (overheids)instanties. De afgelopen jaren kregen zij tijdens hun bezoeken veel signalen over (verborgen) armoede.

Armoede is een belangrijk onderwerp voor de Nationale ombudsman. De financiële situatie van kwetsbare ouderen in Caribisch Nederland is er sinds 2010 - tegen de verwachting in - niet beter op geworden. Daarom besloot de ombudsman een onderzoek in te stellen naar armoede-gerelateerde problematiek onder ouderen. Dit onderzoek is het eerste in een serie van onderzoeken naar armoede in Caribisch Nederland. Er volgen nog onderzoeken naar armoede onder alleenstaande ouders en onder jongvolwassenen. Eind 2020 verwacht de ombudsman op basis van deze drie onderzoeken een visie uit te brengen op armoede in Caribisch Nederland.

Roëlla Pourier: „Ik heb het geluk dat ik nooit achter opdrachten aan moet. Het komt naar me toe.“

In de rubriek *Aangenaam kennismaken* een portret van ondernemster Roëlla Pourier.

‘Ik wil elke dag leren’

Ga niet bij de pakken neerzitten als het een keer tegenzit. Dat is het levensmotto van Roëlla Pourier. Ze bracht het in de praktijk toen ze in de eindexamenklas van het VWO strandde. „Natuurlijk heb je op zo’n moment even het gevoel dat je wereld instort. Maar ik bedacht al snel dat er meerdere wegen zijn die naar Rome leiden.“ Of in haar geval: naar een succesvolle carrière op haar geboorte-eiland Bonaire.

Zorgeloos

Roëlla vertelt terug te kijken op een zorgeloze jeugd. „Wij woonden in Playa Pabou aan wat we toen al een drukke weg vonden. Te druk om op straat te spelen. Maar in de weekenden kon ik mijn hart ophalen. Dan gingen we naar mijn oma van moeders kant

die naast de kerk in Playa woonde of naar mijn grootouders van vaders kant. Zoals je uit mijn achternaam kan afleiden komen die uit Rincon. Wonen in de stad en in het weekend spelen in de knoek van mijn opa en mijn oma, dat was een ideale combinatie. Mijn ouders waren streng waar

het nodig was, bijvoorbeeld om mijn best te doen op school. Mijn vader was directeur van het middelbaar onderwijs. Omdat er in die tijd nog geen VWO was op Bonaire stond ik voor de keuze naar Curaçao te gaan wat me niet zo trok of naar Aruba, maar daar was mijn zus net vertrokken.“

Nederland

Het werd geen van twee. „Ik ben met mijn zus meegegaan die in Nederland ging studeren. We zijn in Groningen gaan wonen, samen met een nichtje. Ik was zestien dus er moest een voogd worden

aangewezen. Dat werd mijn anderhalf jaar oudere zus. Beter kun je je niet wensen.

Er gaat niks boven Groningen is de slogan en dat is ook zo. Het was voor mij de perfecte keuze. Je hebt er alles en toch is het een beetje dorps. Ik denk dat een van de grote steden voor mij te indrukwekkend zou zijn geweest. Groningen is heel erg ingesteld op studenten, bijvoorbeeld qua stappen. Dat is ook een voordeel.”

Studie

Roëlla ging naar het VWO in Haren. „Mijn ouders vonden dat de beste school voor mij. Ik heb een mooie tijd gehad op het Maartens College. De eerste twee jaar in Groningen waren voor mij als eilandskind zeer leerzaam. Helaas heb ik mijn eindexamen niet gehaald. Terugkijkend zeg ik: alles heeft een reden. Even dacht ik: wat moet ik nu?“ Ze had al snel het antwoord. „Ik had mijn havo-diploma dus ik kon naar de heao. Ik ben daar fiscale economie gaan doen. Ik heb het enorm naar mijn zin gehad. Met de vrienden van toen ben ik vandaag de dag nog steeds bevriend.“

Na de heao koos ze alsnog voor een universitaire studie: fiscaal recht in Tilburg. De laatste jaren deed ze dat in deeltijd. „In 2005 kreeg ik de kans bij de Stichting Belastingaccountantsbureau op Curaçao te gaan werken met het vooruitzicht na een jaar naar de op Bonaire te openen vestiging te kunnen. Door allerlei gedoe is dat kantoor er nooit gekomen. Ik kreeg een functie bij de belastingdienst waar ik doorgroeide tot adjunct-belastinginspecteur.“

Gamechanger

„In 2009, ik was het jaar ervoor afgestudeerd, wilde ik wel eens van de private sector proeven. Ik werd partner van een advieskantoor, maar na een jaar werd het

duidelijk dat ik nog niet klaar was bij de overheid. Ik kreeg de vraag te solliciteren naar de functie van senior juridisch adviseur op het Kabinet van de Gezaghebber van Bonaire. „Dat was voor mij een gamechanger. Het is tot nu toe de mooiste functie die ik heb gehad. Ik was een verlengstuk van de gezaghebber. Het was een spannende tijd, zo vlak voor de staatkundige hervorming van 10-10-10. In 2011 werd ik hoofd van het Kabinet. Het was een moeilijke periode. De grote brand bij Bopec, de nasleep van het ongeluk met een vliegtuig van Divi Divi Air en veel bestuurswisselingen. Eind 2014 liep mijn contract af. Ik vond dat een mooi moment om voor mezelf te beginnen.“

Afwisselend

„Ik heb het geluk dat ik nooit achter opdrachten aan moet. Het

komt naar me toe. Ik heb ontzettend afwisselend werk, adviesopdrachten op het gebied van organisatiestructuur, wetgevingstrajecten... De overheid knaagt nog steeds aan me. Ik heb onder meer voor de IND gewerkt, de ministeries van SZW en BZK, Fundashon FORMA en de directie Samenleving en Zorg van het open lichaam Bonaire.“

Bij een langlopende opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid is ze herenigd met voormalig gezaghebber Glenn Thodé. „Hij is voorzitter van de Commissie Toezicht Bescherming Persoonsgegevens en ik ben de secretaris.“

Dankbaar

Het ondernemen bevalt Roëlla goed. „Mijn ambitie? Ik wil elke dag leren. Als ik 's morgens opsta hoop ik een betere versie van mezelf te zijn dan de dag ervoor. Door Bonaire ben ik wie ik nu ben, daar ben ik dankbaar voor. Ik hoop nog heel lang iets terug te kunnen blijven doen.“

Op de vraag wat ze in haar vrije tijd doet antwoordt Roëlla met een wedervraag: „Vrije tijd, wat is dat? Het is keihard werken. Ik heb wel hobby's. Ik tennis, doe aan crossfit, yoga en mediteren. En ik ga vaak na het werk bij mijn ouders langs om gezellig een bakkie koffie te drinken. Thuis kook ik graag, voor kleine groepjes. Heerlijk vind ik dat. Het zijn de momenten met familie en vrienden die het leven nog mooier maken dan het al is.“

Over hoe Bonaire zich sinds 10 oktober 2010 ontwikkelt zegt Roëlla Pourier: „Negen jaar later zitten wij eigenlijk nog steeds in de pioniersfase. Het eiland is in beweging, in een positieve richting, maar we moeten uitkijken niet te gaan rennen. We moeten stabiel met beide benen op de grond blijven. En we moeten afleren de overheid overal de schuld van te geven. We hebben als burgers ook een eigen verantwoordelijkheid. Dat geldt net zo goed voor ondernemers. Wacht niet tot de overheid iets voor je oplost, doe het zelf.“

Cocktails als hogere kunst

Edsun 'Sir Eddy' Trenidad in de door hemzelf ontworpen bar.

„Als je in een bar gaat werken zal er weinig van je terechtkomen“, kreeg Edsun Trenidad ooit van een lerares te horen. Hij sloeg de waarschuwing in de wind en dat is maar goed ook. Inmiddels heeft de Bonairiaan zich opgewerkt tot de absolute wereldtop van bartenders.

Op 1 maart opende Trenidad aan de Prinsestraat in hartje Den Haag zijn eigen cocktailbar: Bricks, Hooch & Brew. Amper een half jaar later werd de zaak door het lifestyle-magazine Esquire uitgeroepen tot de beste nieuwe

cocktailbar van het land. Intussen is Bricks door het vakblad Entree genomineerd in de categorie beste cocktailbar en door Gault&Millau aangewezen als beste nieuwkomer van Europa.

Eerste baantje

Edsun voelt zich Bonairiaan in hart en nieren, maar is toch echt 33 jaar geleden in Rotterdam geboren. „Mijn moeder is van Aruba, mijn vader van Bonaire. Op mijn vierde of vijfde zijn we naar Bonaire verhuisd. Als iemand mij vraagt waar ik vandaan kom zeg ik Bonaire. Bonaire voelt als mijn thuis.“

Hij ging er naar de basisschool en van daar naar de Scholengemeen-

schap Bonaire. „Ik was een jaar of zestien en zat nog op school toen ik mijn eerste baantje kreeg; voor vijf gulden per uur achter de bar van Bongos bij het Eden Beach Resort. Ik sloop 's avonds het huis uit, want mijn ouders mochten het niet weten. Mijn vader had heel andere dingen voor mij in gedachten; die wilde dat ik zou gaan studeren.“

Bakermat

„Ik kwam laat thuis en moest de volgende ochtend vroeg weer op school zijn. Op een gegeven moment ging ik steeds minder naar school. Een lerares zei me dat er in het werken in een bar geen toekomst zat. Ik heb mijn school niet afgemaakt. Op mijn achttiende ben ik op Curaçao in dienst gegaan. Dat beviel me goed, maar ik kreeg een knieblesure en moest ermee stoppen.“

Een Amerikaanse militair die hij op Curaçao had leren kennen hielp hem aan een baan als beveiliging in de VS. Na weer een tijdje naar Bonaire te zijn teruggekeerd besloot hij tot vreugde van zijn vader te gaan studeren in Chicago. „Die stad is de bakermat van het bartendersvak. Naast mijn studie ben ik gaan werken bij Room 13, een authentieke speakeasy-bar uit de tijd van de drooglegging.“

Klassiekers

„Ik was 21 en begon onderaan de ladder. Met glazen ophalen en lege flessen opruimen. Je kwam alleen hoger op als je dat verdiende. Ik keek met groot respect naar de bartenders. Ik heb goed bestudeerd hoe zij te werk gingen. Daar heb ik het vak geleerd. I love Chicago, maar nadat het uitging met mijn vriendin besloot ik naar Nederland te gaan, naar mijn geboorteplaats Rotterdam. Dat is nu negen jaar geleden.“

Trenidad had een baantje hier en een baantje daar. „Ik kon mijn draai niet vinden. Totdat ik tegen een oude schoolvriend uit Bonaire aanliep wiens broer een eigen cocktailbar had, de Stirr. Ik kreeg de kans daar te gaan werken. Ik had meteen het gevoel: nu gaat het echt beginnen. Ik heb er alle klassiekers leren maken. Sinds die tijd kent iedereen mij als 'Sir Eddy'.“

Identiteit

„Ik ben gaan kijken bij bartenders in Parijs, Bangkok, Londen, Hongkong... Je kunt wel leren cocktails te maken, maar om het goed te doen komt er veel meer bij kijken. Om te beginnen moet je, als je je wil onderscheiden, een eigen stijl ontwikkelen. Een goede bartender geeft zijn eigen identiteit mee aan een cocktail.“

Een tip bracht Trenidad op het spoor van de eigenaar van restaurant Meatcave die het plan had een vestiging in Den Haag te openen. „Ze hadden het idee iets met cocktails te gaan doen, maar wisten nog niet echt hoe. Dat kwam mooi uit: ik heb geen verstand van vlees, maar wel van cocktails. De inrichting is precies geworden zoals ik het in mijn hoofd had.“

Tailormade

De met van graffiti voorziene oud-bakstenen muren en zitjes met Chesterfield fauteuils en banken ademt Chicago. Aan een kaart doet Bricks niet. 'Sir Eddy' verwelkomt zijn gasten met de vraag wat ze lekker vinden. Wie zijn/haar favoriete cocktail bestelt krijgt een vervolgvraag: Waarom vind je die lekker? Om vervolgens aan de slag te gaan.

„Niet om te experimenteren. Dat doe ik niet, ik weet precies wat ik doe. Bij cocktails gaat het om de smaakbeleving. Ik leer mensen

cocktails drinken, anders, beter. Als je ergens een cocktail bestelt proef je vaak niet meer dan twee smaken. Je hoort ze allemaal te proeven. Ik verkoop geen cocktails, ik verkoop smaken. Ik gebruik daarom alleen de beste kwaliteit producten. Het moet top zijn. Zoals in een sterrenrestaurant. Daar krijg je ook geen eten van het buffet.“

Academie

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel bij Bricks. Plastic rietjes zijn taboe, kruiden worden zelf geteeld en siropen worden gemaakt van de schillen van citrusvruchten. Gastheer Edsun raakt niet uitgepraat over zijn vak. „Ik droom cocktails.“

En Bonaire? „Ooit wil ik terug naar Bonaire en dan ga ik een tiki bar openen. Culinair heeft Bonaire het goed voor elkaar, maar op het gebied van cocktails kan het beter. Ik ben daarom van plan volgend jaar een cocktailacademie te beginnen. Elk jaar kunnen lokale bartenders daar een intensieve training krijgen, powered by Bricks.“

www.bonairegov.nl